

Instytut Pamięci Narodowej - Katowice

<https://katowice.ipn.gov.pl/pl3/publikacje/ksiazki-katowice/102204,W-obronie-krzyza-Protest-w-Gliwicach-w-1960-roku.html>
2020-12-01, 03:10

W obronie krzyża. Protest w Gliwicach w 1960 roku

Adam Dziurok, Bogusław Tracz, *W obronie krzyża. Protest w Gliwicach w 1960 roku*, Instytut Pamięci Narodowej, Muzeum w Gliwicach, Katowice-Gliwice-Warszawa 2020, 256 s., ISBN 978-83-8098-935-1 (IPN), ISBN 978-83-957562-7-6 (MG)

Krótkotrwała odwilż polityczna 1956 r. objęła również relacje między państwem komunistycznym a Kościołem katolickim. Jednak już w końcu lat pięćdziesiątych władze partyjno-państwowe ponownie zaostrzyły politykę antykościelną. W 1960 r. gwałtowne protesty odnotowano w obronie krzyża w Krakowie-Nowej Hucie (kwiecień), Domu Katolickiego w Zielonej Górze (maj) oraz krzyża w Gliwicach (czerwiec). Zajścia gliwickie związane były, podobnie jak w Nowej Hucie, z dążeniami do budowy nowej świątyni. Wyrazem determinacji w tych zabiegach było postawienie krzyża na trwałym fundamencie jako jednego z ołtarzy na procesję Bożego Ciała. Ulokowano go na działce, która miała być przeznaczona na budowę kościoła. Widoczny symbol wiary katolickiej ustawiony na przykościelnym placu okazał się być solą w oku komunistycznych władarzy miasta. Krzyż miał zniknąć. Usunięto go w piątek 24 czerwca 1960 r. przed południem w asyście milicji. Akcji tej, w istocie świętokradczej, próbowali przeszkodzić zarówno zakonnicy, jak i sami parafianie. Milicja użyła siły. W ruch poszły milicyjne pałki. Zatrzymano pierwsze osoby. Kiedy koło miejsca, w którym stał krzyż, zaczęli gromadzić się ludzie. Gdy wieczorem po nabożeństwie na miejscu usuniętego krzyża zapalono świece i rozpoczęto modlitwę przebłagalną, modlących się ludzi uznano za „nielegalne zgromadzenie antypaństwowe”, a do ich rozpędzenia skierowano dwa plutony MO i ZOMO. Gliwicki protest, w którym wzięło udział ok. tysiąca osób, był najliczniejszym wystąpieniem przeciwko władzom PRL na terenie województwa katowickiego pomiędzy Październikiem 1956 r. a Marcem 1968 r.

Niniejsze opracowanie przybliży te wydarzenia, które w okresie PRL zostały skazane na zapomnienie. W oparciu o rozległą kwerendę archiwalną oraz relacje świadków i członków rodzin uczestników protestu autorzy nie tylko zrekonstruowali wydarzenia do których doszło 24 czerwca 1960 r. w Gliwicach, ale również osadzili je w szerokim kontekście historycznym, na tle epoki, ze szczególnym uwzględnieniem stosunków pomiędzy państwem a Kościołem w okresie gomułkowskiej „małej stabilizacji”. Książka składa się z dwóch części: opisowej i dokumentacyjnej. Część narracyjną otwiera rozdział zatytułowany Konteksty, w którym scharakteryzowano politykę władz partyjno-państwowych wobec

Kościół katolicki w skali ogólnopolskiej oraz na poziomie województwa katowickiego na przełomie lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych XX w., a także przedstawiono kwestie społeczne, gospodarcze i wyznaniowe Gliwic, które pozwalają zrozumieć specyfikę funkcjonowania społeczności parafii franciszkańskiej w dzielnicy hutniczej. Druga część pracy ukazuje starania zakonników i parafian o nową świątynię, kontrowersje związane z postawieniem krzyża oraz przebieg zajęć podczas akcji jego usuwania. W trzecim rozdziale przedstawiono represyjne działania wobec uczestników protestu, konsekwencje tych zajęć oraz późniejsze zabiegi o nową świątynię. W aneksie źródłowym zaprezentowano zarówno dokumenty o zróżnicowanym charakterze (listy parafian, sentencja wyroku, homilia), jak i relacje świadków lub krewnych uczestników zajęć. Materiały te uszeregowano według kolejności opisywanych w nich wydarzeń (a nie daty wytworzenia), dzięki czemu tworzą one w miarę spójną opowieść na temat gliwickiego protestu. Książka ukazuje się w sześćdziesiątą rocznicę tamtych wydarzeń.

PLIKI DO POBRANIA

[SPIS TREŚCI - W obronie krzyża. Protest w Gliwicach w 1960 roku \(pdf, 27.12 KB\) 29.06.2020 09:00](#)
[SPIS DOKUMENTÓW - W obronie krzyża. Protest w Gliwicach w 1960 roku \(pdf, 36.87 KB\) 29.06.2020 09:00](#)
[INDEKS OSÓB - W obronie krzyża. Protest w Gliwicach w 1960 roku \(pdf, 43.62 KB\) 29.06.2020 09:00](#)

Gdzie kupić publikacje:

[Punkt sprzedaży](#)